

מראי מקומות- סנהדרין ע"ז

אבל אם אין האש יכול לילך לשם בלא רוח כלל, פטור ממיתה וחייב בנזק, דלענין חציו הו"ל ככח כוחו, ומה שחייב בנזקין הוא רק משום דחייב גם משום ממונו.

(ג) **כפתו לפני הארי פטור, וכו'- פרש"י, דאי נמי**

לא הי' כפות, לא הי' יכול להציל עצמו מן הארי, אבל ביתושין חייב, ולכאור' משום שהי' יכול להציל עצמו מן היתושים. אבל תוס' פי' דהחילוק בין ארי ובין יתושין הוא, דסתם ארי עדיין לא התחיל לחבול בו, שאם קפץ כבר עליו הארי, לא הי' יכול להתעסק לכפותו, אבל סתם יתושין כבר התחילו ליפול עליו, ומה דהני אזלי והני אתו קסבר לא שנא. וכ' הסנהדרי קטנה דמה דלא רצה תוס' לפרש כמו פרש"י, היינו משום דחזינן מהא דהכופת עצמו הי' יכול לברוח, דע"כ הי' שהות לברוח מן הארי, ומה שהכפות נהרג ע"י האחר, היינו רק משום שהי' כפות, וא"כ אין לומר דפטור הכופת משום דבלא"ה לא הי' יכול הכפות להציל עצמו מן הארי. וליישב פרש"י, כ' הסנה"ק דס"ל לרש"י דהי' המצב דהארי יהרוג א' מהם, וכיון שכפות לא' מהם, הארי הרגו והכופת הי' יכול לברוח. אבל אם לא הי' אף א' מהן כפות, ודאי הי' הורג א' מהן, אלא דאין ידוע איזה. וא"כ, כיון דמספק יכולין לומר דאולי הי' הארי הי' הורג הכפות, א"כ ספק נפשות להקל, ואין

שייך לחייב הכופת [ויש לעי' בזה, האם שייך לומר מספק דהי' נהרג, ולכן ההורגו אינו חייב, לכאור' כל זמן שאינו במצב של ודאי מיתה, א"כ ההורגו חייב מיתה, רצ"ע].

(ד) **כפתו לפני הארי פטור- פרש"י, דאי נמי לא**

הי' כפות, לא הי' יכול להציל עצמו מן הארי. והק' היד רמה ע"ז, הא להאי פירושא משמע דאי קאי במקום דהי' יכול להציל עצמו מן הארי והי' כופתו שם, דבכה"ג הי' חייב, וזה אינו, דהא לכאור' הו"ל כמו סוף חמה לבוא, ולכן אפי' אם הי' יכול להציל עצמו קודם שכופתו, מ"מ הכופת פטור. ובהגהות המהדיר, כ' דמה שהרמ"ה הק' כן על רש"י, לשיטתו הק', דס"ל להרמ"ה דהגדר דסוף חמה לבוא היינו שאין ההורג מונח עליו ממש להורגו, אבל מפרש"י משמע דפטור

(א) **אינו דין שחייב בהן את המצמצם- כ' הערוך** לנר דאף דבעלמא אמרי' דאין עונשין מן הדין, מ"מ הרי בממון עונשין מן הדין, וכמש"כ תוס' בריש ב"ק, וא"כ שפיר יש לחייבו ממון מק"ו.

(ב) **סוף חמה לבא, סוף צנה לבא, פטור- כ' תוס'**

דלכאור' אם כופתו והביאו למקום שסוף חמה לבא, אז יהי' חייב, שהרי אז הרי הוא כמזיק של אש, שהרי אין חילוק בין אם מקרב האש אצל דבר הניזק, או אם מקרב דבר הניזק אצל האש, וא"כ, כיון דאשו משום חיציו, וחשב שעשאו בידים, חשיב יהי' נתחייב מיתה על רציחתו. וע"ש שהק' כמה קו' ע"ז מאיזה מקומות, ותי' דאתיין כמ"ד דאשו משום ממונו, אבל אה"נ, למ"ד אשו משום חיציו יהי' חייב. וע"ש בתוך דבריו, שהק' מהא דנפל סכין מידו ושחט, דשחיטתו פסולה. ואם אי' דאשו משום חציו, למה שחיטתו פסולה, ותי' דאתי כמ"ד אשו משום ממונו. אולם ע' בחי' הגר"ח על הרמב"ם (שכנים י"א, א'), שכ' דיש לחלק בין מעשה דצריך "מעשה אדם", ובין מעשה דצריך "כח אדם", די"ל דמה דאמרי' דאשו משום חציו חשיב מעשיו, מ"מ אינו חשיב כוחו. וא"כ, י"ל דנהי דלענין רציחה יכול להתחייב, ומשום דאשו משום חציו, וחשיב מעשיו, מ"מ לענין שחיטה לא מהני, דבשחיטה בעינן כוחו. אולם ע' בגליונות חזו"א שם שכ' להוכיח דגם ברציחה בעינן כח גברא להתחייב, וא"כ ע"כ אשו משום חציו מהני ג"כ מדין כח גברא.

עוד כ' לפרש באור"א, דלעולם בכה"ג לא חשיב רציחה, ואף אם מביאו למקום שסוף חמה לבא יהי' פטור, ומשום דדמי לכח כוחו, ואש נמי, היכא שלא המיתו אלא ברוח מצוי, הדין הוא שיהי' פטור מרציחה, ורק בנזקין חייב נזק שלם, דאינו דומה לצרורות, דאשו נמי משום ממונו הוא. ובביאור מש"כ תוס' דהיכא שלא המיתו אלא ברוח מצוי פטור (וע' במהרש"ל מש"כ בהגהת דברי תוס'), כ' המהרש"א דאף למ"ד אשו משום חיציו, לא אמרי' שיהי' חייב משום רציחה אא"כ יצא האש בלא רוח כלל,

סממנים שבשוק, וזה לא מסתברא. ולכן ס"ל לר' אשי דבכה"ג חייב, שהרי שלטה בו המכה שיש בו כדי להמית, ומה דיכול להתרפאות אינו כלום. וע"ז שאל לו ר' אחא, נזדמנו לו סמנין מהו. דהיינו, אם נזדמנו לו סמנים בשוק, ונתנם על המכה באופן שאמדהו שנתרפא על ידם, אולם שוב מת, מה דינו. וע"ז השיב לו ר' אשי דכיון דאמדהו לחיים, א"כ כבר יצא המכה זכאי מב"ד.

(ז) **במזיד נהרגין איצטריכא לי, מהו דתימא התראת ספק היא, וכו' -** הק' רעק"א, למה צריך לפרש כן, לימא דס"ד דא"ז כוחו, ואין לומר דזה מילתא דפשיטא היא, שהרי הגמ' הק' עליו למימרא דכה"ג כוחו הוא, וכו', והניח בצע"ג.

(ח) **האי מאן דכפתי לחברי ואשקיל עלי בדקא דמיא... הני מילי בכח ראשון, וכו' -** הק' היד רמה, הא מה שהרגו הי' המים, והמים אינו כוחו. ותו, מ"ש מהא דאי' דזרק חץ ותריס בידו ובא זה ונטלו ואפי' קדם הוא ונטלו פטור, דכיון דבעידנא דשדא החץ הי' מפסיק בינו ובין גירי, א"כ כש"כ הכא, דאף הגירי עצמן, דהיינו המים, אינן כוחו, וא"כ למה חייב. ותי' דהחילוק הוא דבחץ, הרי הוא נוטל התריס קודם שיבא לו החץ, ולכן נחשב לגרמא בעלמא, ופטור. משא"כ בהא דשקיל בידקא דמיא, כי סלקי לעפר דמפסיק בפני המים, ממילא גירי ידידי' היא, ולכן חייב, שהוא בא מיד כשסילק העפר. וכו' ב' פירושים בחילוק בין כח ראשון לכח שני. א', דכח ראשון היינו מים שנעקרו מדוכתייהו בשעת סילוק הדבר המפסיק, והם הם המים שקרובים אל דבר המפסיק, אבל מים דאתו בתר הכי, והיינו כח שני, פטור, דזה גרמא בעלמא הוא. אבל בהמשך כ' להק' על ביאור זה, דאין קצבה לזה, ותו, דלכאור' כל מים הסמוכים להדדי חד גופא הוא. ולכן נוטה טפי לפירושא בתרא, דהיינו דכח ראשון היינו כל מים שיוורדין בשעה שפינה להן דרך ולא הפסיקו עד שבאו לאיש הכפות, כל זה הוא כח ראשון, אבל מים שעמדו בדרך מחמת איזה דבר שהפסיקו, אז מים זה נחשב לכח שני, ופטור. ושוב הביא מה שפרש"י,

דסוף חמה לבוא הוא מטעם גרמא, ושמא לענין זה שפיר יש מקום לחלק בין אם הארי בפניו ממש או לא, דאם הארי בפניו ממש, י"ל דא"ז חשיב גרמא אם מונעו מלברוח. וע"ש עוד שהביא הרמ"ה עוד פי', דהחילוק בין ארי ובין יתושין הוא דהארי אינו מזיק אא"כ הוא רעב, אבל יתושין לעולם מזיקין. וע' כע"ז בחי' הר"ן, דכ' דמה דכפתו לפני הארי פטור, היינו משום דארי אדעתא דנפשי' קא אכלי, ואי"ז כמו מצמצם לתוך המים, דכאן אין ההיזק מוכח לבא. והוסיף דודאי אם כבר התחיל הארי לאוכלו, ובא זה וכופתו ולא הניחו לברוח, דאז הדין הוא שיהי' חייב ע"ז.

(ה) **אמר רבא, דחפו לבור, וכו' זרק חץ ותריס בידו, וכו', זרק בו חץ וסמנין בידו, וכו' -** הק' הסנהדרין קטנה, דלכאור' ג' מימרות אלו הוי דין א', ולמה צריך רבא לחדש דין זה בכל אופנים אלו. ותי' דלא זו אף זו קתני, לא זו בדוחפו לבור, דאין האדם ממית אותו בכוחו, רק מים שבבור ממיתין אותו, והוא לא עשה לו אלא הדחיפה אל הניזק, דבכה"ג פשיטא דפטור אם הי' מעיקרא יכול לעלות, ואף דהוא עצמו סילק העליי, מ"מ זה פשוט דפטור. ולא רק זו פטור, אלא אפי' בזורק חץ והוא מת מחמת כוחו, ואימת שהחץ ממיתו, כח הזורק ממית אותו, וא"כ סד"א דלאחר שסילק התריס, כיון שנהרג מחמת כוחו יהי' כהורגו בידים וליחייב, קמ"ל דאפ"ה פטור. ולא זו, שהי' בתריס להגין קודם שיזיקנו, אלא אפי' כבר ניזק מהחץ, רק הי' בידו לרפאות מכוחו, ופיזור הסמנים, דסד"א דחייב, כיון דכבר הזיק, קמ"ל דגם בכה"ג פטור.

(ו) **ואמר רבא, זרק בו חץ וסמנין בידו, וכו' -** ע' ברעק"א שתמה על מה שהשמיט הרמב"ם דין זה של רבא, דהיכא דזרק בו חץ ויש בו סמנין, דאפי' אם הוא עצמו פיזור הסמנין אח"כ, דפטור. וכו' האור שמח (רוצח א', ו') דמה שהרמב"ם השמיט דין זה, היינו משום דס"ל דר' אשי חולק עליו, וכוונתו היתה לתמוה על דין זה של רבא, היתכן דגם בכה"ג יהי' פטור, א"כ לא מצינו מי שחייב מיתה, דהרי לעולם אכתי יכול להתרפאות ע"י

דכח ראשון היינו שהניחו סמוך לשפת המים, והשפת מדרון, ובכח ראשון כשפינה להם דרך לצד זה נפל עליו, וזה כוחו, אבל כח שני הוא אם הניח הכפות רחוק קצת מן המים, ולא נפלו המים עליו מיד בצאתם מגדותיהן, אלא לאחר מכאן הלכו עד מקום שהוא שם, זה גרמא בעלמא הוא, ולא מכו. וע"ז הק' הרמ"ה, דאם גירי' הוא, מה לי כי מטו לאלתר או לאחר מכאן.

(ט) זרק צרור למעלה, והלכה לצדדין והרגה, **חייב- הק' תוס' בעמוד א' (ד"ה סוף),** דמשמע מזה דאם לא הלך לצדדין שיהי' פטור, ולמה, הרי לכאור' הו"ל כאבני סכיני ומשאו שהניח בראש גגו, ונטלם רוח מצוי' והזיקו, דקיי"ל דחייב, ולמ"ד אשו משום חציו, הו"ל להתחייב משום רציחה. ותי' דאה"נ, סוגיין אזיל למ"ד אשו משום ממונו. אולם ע' בחי' הגר"ח על הרמב"ם (שכנים י"א, א'), שהק' מכאן על הרמב"ם, דפסק דאשו משום חציו, ומ"מ פסק דאינו חייב היכא דלא בא מכחו, ולמה צריך כוחו, הרי הו"ל כאסור"מ שהניח בראש גגו, וכו', וכמו שהק' תוס' [ויש לע' אם שייך ליישב כמו תי' תוס' השני']. וכ' לבאר דלמ"ד אשו משום חציו, היינו דאשו חשיב דאזיל מכחו, ולכן הוי חציו. ומה שחידש התורה דהיכא דכח אחר מעורב בה היינו ג"כ אש, היינו דהיכא שיש כח אחר מעורב עם כחו, אז אמרי' דגם זה נחשב כחו, והו"ל חציו ממש ומעשה שלו. אבל לענין אסור"מ, י"ל דכיון דעכשיו אי"ז כחו כלל, ורק כח של הרוח, י"ל דזה ודאי אינו אלא ממונו, שהרי אין חציו אלא הבא מכחו, וא"כ פשוט הוא דפטור מדינו נפשות.